

Docentenhandleiding Miljoenennota poster

Ook dit jaar heeft het ministerie van Financiën weer een Miljoenennota poster gemaakt. De poster geeft een overzicht van de inkomsten en uitgaven die de overheid verwacht in 2014. Als u de poster ophangt in uw lokaal, heeft u deze cijfers altijd binnen handbereik. Handig wanneer in uw lesmethode aandacht wordt besteed aan overheidsfinanciën of gerelateerde onderwerpen!

In deze docentenhandleiding vindt u suggesties hoe u de poster in uw lessen kunt gebruiken.

Doelgroep

Het ministerie van Financiën maakt de poster voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs. In deze handleiding splitsen we deze brede doelgroep op in:

- vmbo en onderbouw havo/vwo
- bovenbouw havo/vwo

Vmbo en onderbouw havo/vwo

Aansluiting bij de lesstof

De Miljoenennotaposter sluit aan bij de kerndoelen van het leergebied Mens & Maatschappij, met name op:

- **Kerndoel 42:** De leerling leert in eigen ervaringen en in de eigen omgeving effecten te herkennen van keuzes op het gebied van werk en zorg, wonen en recreëren, consumeren en budgetteren, verkeer en milieu.
- **Kerndoel 44:** De leerling leert op hoofdlijnen hoe het Nederlandse politieke bestel als democratie functioneert en laat zien hoe mensen op verschillende manieren bij politieke processen betrokken kunnen zijn.

Lessuggesties

Bespreek met de leerlingen hun persoonlijke huishoudboekje:

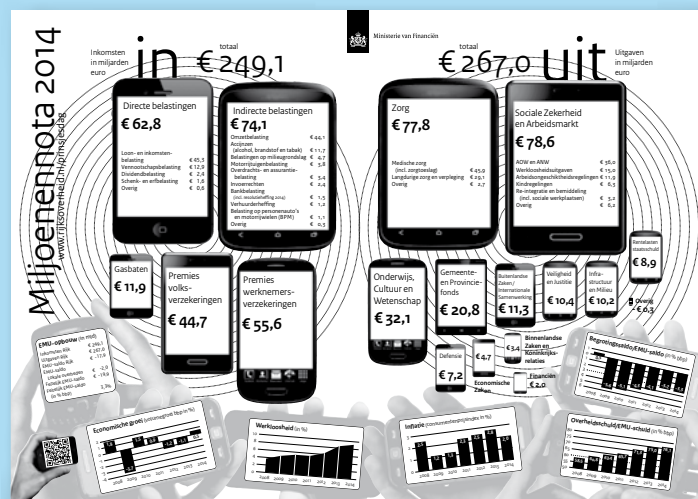
- Waar geven ze geld aan uit?
- Hoe verdienen ze geld?
- Wat gebeurt er als ze meer geld uitgeven dan ze verdienen?

Leg vervolgens de verbinding met het huishoudboekje van de Rijksoverheid:

- Waar geeft de overheid geld aan uit?
- Wat merken de leerlingen daarvan?
- Waar zou de overheid meer geld aan uit moeten geven en waaraan minder?
- Hoe krijgt de overheid geld binnen?
- Wat merken de leerlingen daarvan?
- De overheid geeft meer geld uit dan er binnenkomt. Wat betekent dat?

Bekijk een (jeugd)journaal uitzending rondom Prinsjesdag in de klas. Discussieer over de plannen van de overheid. Waarom zijn bezuinigingen nodig? Wat gebeurt er als de overheid niet bezuinigt? Enz.

Bij de poster vindt u een zwart-witversie op A4-formaat. Als u de poster in uw les gaat behandelen, kunt u deze kopiëren voor uw leerlingen. Zo heeft iedere leerling een eigen overzicht van alle cijfers. De poster en het A4-tje staan ook op www.rijksoverheid.nl/lesmateriaal.

Achtergrondinformatie

Op internet is veel achtergrondinformatie over de Miljoenennota en Prinsjesdag te vinden. Bijvoorbeeld op de volgende sites:

www.rijksoverheid.nl/prinsjesdag

De officiële Prinsjesdagwebsite van de Rijksoverheid

www.rijksbegroting.nl

De website met alle officiële stukken van de rijksbegroting

www.rijksoverheid.nl

De website van de Rijksoverheid

Meer lesmateriaal van het ministerie van Financiën

Op www.rijksoverheid.nl/lesmateriaal vindt u naast de Miljoenennotaposter nog ander lesmateriaal van het ministerie van Financiën:

Vmbo en onderbouw havo/vwo

- **Werkbladen over Prinsjesdag**
Deze werkbladen gaan o.a. over de tradities op Prinsjesdag, de inkomsten en de uitgaven van de overheid en wat er na Prinsjesdag gebeurt.
- **Cliptoets over Prinsjesdag**
De cliptoets bestaat uit een interactief filmpje van drie minuten dat leerlingen via het digibord of de computer bekijken. In het filmpje worden vragen gesteld over Prinsjesdag, de rijksbegroting en de Miljoenennota.

Bovenbouw havo/vwo

- **Begrotingsspel**
In het begrotingsspel nemen leerlingen van de bovenbouw havo/vwo de rol van de minister van Financiën op zich. In die hoedanigheid schuiven ze met miljoenen om financiële mee- en tegenvallers te verdelen.

Bovenbouw havo/vwo

Aansluiting bij de lesstof

De Miljoenennotaposter sluit aan bij de volgende concepten en domeinen van het economieonderwijs:

- Concept ruilen over tijd
- Concept welvaart en groei
- Concept goede tijden slechte tijden
- Domein economische kringloop
- Domein markt, overheid en economische orde
- Domein sociale zekerheid

Lessuggesties

Bespreek het huishoudboekje van de Rijksoverheid:

- Waar geeft de overheid geld aan uit?
- Wat merken de leerlingen daarvan?
- Waar zou de overheid meer geld aan uit moeten geven en waaraan minder?
- Hoe krijgt de overheid geld binnen?
- Wat merken de leerlingen daarvan?
- De overheid geeft meer geld uit dan er binnenkomt. Wat betekent dat?

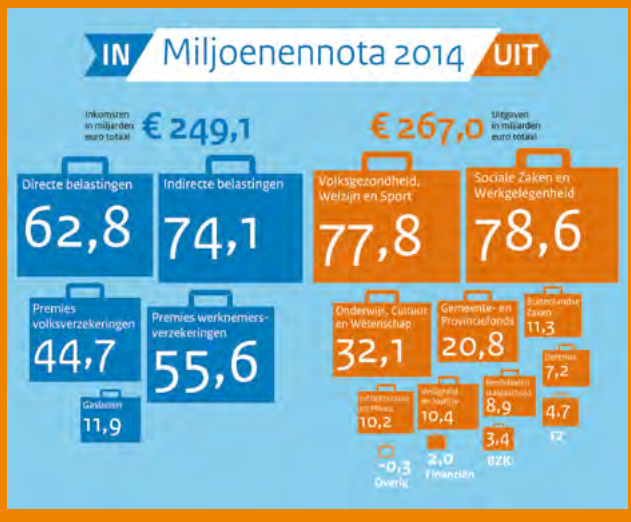
Bepreek hoe de overheidsfinanciën zich in de laatste jaren ontwikkeld hebben. Gebruik hiervoor de grafiek met BBP- en EMU-informatie op de poster.

- Hoe heeft de Nederlandse economie zich ontwikkeld?
- Welke invloed heeft die ontwikkeling op de overheidsfinanciën?
- Wat betekent het voor de EMU-schuld en het EMU-saldo?
- Wat kan/gaat de overheid doen om de economie te stimuleren?
- Wat kan/gaat de overheid doen om de EMU-schuld en het EMU-saldo te verlagen? Waarom is dat belangrijk?

Vergelijk de situatie van de Nederlandse overheidsfinanciën met andere landen in Europa.

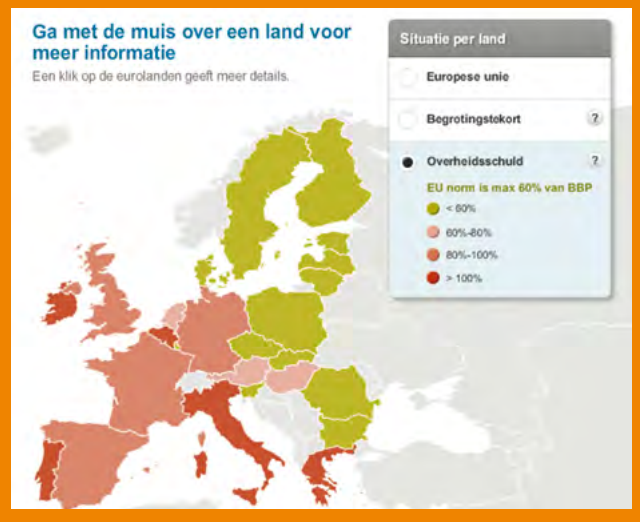
- Wat is de EMU-schuld (overheidsschuld) en het EMU-saldo (begrotingstekort) in andere Europese landen?
- Is de overheidsschuld en het begrotingstekort in Nederland hoog of laag in vergelijking met andere Europese landen.
- Waarom is het belangrijk dat de schulden en de tekorten niet te hoog oplopen?
- Waarom zijn de schulden en tekorten van andere landen in Europa ook van invloed op Nederland?

Een handig hulpmiddel hierbij is het huishoudboekje van de overheid dat u kunt vinden op: www.rijksoverheid.nl/huishoudboekje. Hierin staan dezelfde cijfers als op de poster. Daarnaast geeft het huishoudboekje een toelichting op de cijfers: wat valt er onder elke inkomsten- en uitgavenpost?

Handige hulpmiddelen bij het beantwoorden van deze vragen zijn:

- De interactieve infographic 'Schulden in Kaart' op www.rijksoverheid.nl/schuldencrisis. In deze infographic staan per EU-land de schuld en het tekort weergegeven.

Begrippen

Begrotingsevenwicht

Er is sprake van begrotingsevenwicht als de inkomsten en de uitgaven in balans zijn.

Begrotingstekort / EMU-saldo

Er is sprake van een tekort op de begroting als de inkomsten lager zijn dan de uitgaven. Het tekort op de begroting wordt meestal uitgedrukt in een percentage van het Bruto Binnenlands Product (BBP), omdat zo internationale vergelijking van gegevens over overheidsfinanciën beter mogelijk is. Sinds Nederland deel uitmaakt van de Economische en Monetaire Unie (EMU) wordt voor het tekort of overschot op de begroting (het saldo) het begrip EMU-saldo gehanteerd.

Bruto Binnenlands Product (BBP)

Het Bruto Binnenlands Product is het totaal van wat in Nederland wordt geproduceerd aan goederen en diensten.

Economische en Monetaire Unie (EMU)

De Economische en Monetaire Unie ging van start op 1 januari 1999. Sinds die datum is de euro de officiële munt in de 17 lidstaten van de Europese Unie (EU) en is er sprake van een gemeenschappelijk monetair beleid in de eurolanden.

Miljoenennota

De Miljoenennota is een algemene toelichting op de rijksbegroting en geeft een samenvatting van de belangrijkste plannen uit de departementale begrotingen en de financiële gevolgen daarvan. De Miljoenennota gaat ook in op de nationale en internationale economische situatie en geeft een toelichting op het beleid voor de gehele collectieve sector (Rijk, Sociale Zekerheid en Zorg).

Overheidsschuld / EMU-schuld

De EMU-schuld (overheidsschuld) van een land is het totaal van alle uitstaande leningen die de overheid (het Rijk, de Sociale Zekerheid, de Zorg en de lagere overheden) van dat land heeft op een bepaald moment. De EMU-schuld wordt aangeduid in een percentage van het Bruto Binnenlands Product (BBP): de zogenaamde EMU-schuldquote. Zo kan een goede vergelijking worden gemaakt tussen landen onderling. Een schuld van ruim 200 miljard euro is een grotere last voor een land waar 400 miljard euro in een jaar geproduceerd wordt dan voor een land waarvan het BBP 800 miljard euro bedraagt.

Prinsjesdag

Op de derde dinsdag in september is het Prinsjesdag. Sinds het ontstaan van Nederland als koninkrijk in 1815 is er jaarlijks een officiële opening van het werkjaar van de Staten-Generaal (Tweede en Eerste Kamer). Eerst was dat op de eerste maandag in november, later de derde maandag in oktober. Sinds 1887 is Prinsjesdag op de derde dinsdag in september.

Rijksbegroting

Ieder jaar op Prinsjesdag biedt de minister van Financiën namens het kabinet de rijksbegroting en de Miljoenennota aan de Tweede Kamer aan. De rijksbegroting is het overzicht van de inkomsten en uitgaven voor het komende jaar van alle ministeries en bestaat uit deelbegrotingen van de afzonderlijke ministeries. Elke deelbegroting wordt in de vorm van een wetsvoorstel aan de Tweede en Eerste Kamer voorgelegd.

Verantwoordingsdag

Op de derde woensdag in mei is het Verantwoordingsdag. Op Verantwoordingsdag legt het kabinet verantwoording af over de financiën en het gevoerde beleid. Om meer belang te hechten aan Verantwoordingsdag is gekozen voor een jaarlijks vaste dag voor de aanbidding van de stukken. Dat het de 'derde woensdag' is geworden heeft te maken met de traditie van Prinsjesdag, die altijd op de derde dinsdag in september is.

www.rijksoverheid.nl/lesmateriaal

September 2013
Oplage: 4.500

De Miljoenennotaposter en deze docentenhandleiding is een uitgave van het ministerie van Financiën.

Ministerie van Financiën
Directie Communicatie
Postbus 20201
2500 EE Den Haag

Vormgeving Studio Tint, Den Haag
Druk LenoirSchuring, Amstelveen

Vragen?
Bel Informatie Rijksoverheid 1400
(lokaal tarief)
www.rijksoverheid.nl/fin